

Röstånga kyrkas Missale

Missale Lundense trycktes år 1514 i Paris av Wolfgang Hopyl. Denne härstamade från Haag och etablerade sig i Paris år 1489, vid rue Saint-Jacques.¹ Som tryckare av missalen var han välkänd. Han arbetade för flera stora stifts räkning. Sålunda anlätades han vid upprepade tillfällen för tryckning av Parismissalet, Sarummissalet och Liègemissalet. Samma år, som han tryckte Lundamissalet, fullbordade han också ett Sarummissale och ett Kölnmissale. Sarummissalet har ej varit tillgängligt för mig, men ett exemplar av Kölnmissalet, som finns i Bibliothèque Nationale,² har jag varit i tillfälle att granska, speciellt med hänsyn till illustrationsmaterialet. Det visar sig, att detta i stort sett är detsamma i de båda missalena. Det är dock betydligt rikare i Kölnmissalet. Emellertid har detta illustrationsmaterial ej iordningstänkts för dessa missalen, som trycktes 1514, utan det har förelegat färdigt sedan flera år och använts i åtskilliga missalen. Jag har följt dess användning tillbaka till det Parismissale, som Hopyl tryckte år 1504,³ och som synes vara det första av denna typ. I detta återfinnas kanonbilderna och majestas dominibilderna från Missale Lundense. Vidare förekomma det stora träsnittet vid Dominica .i. adventus, de flesta introitusinitialerna, träsnitten vid de större högtidsdagarna och miniatyrerna vid evangelietexterna redan i detta missale. Uppgiften är här ej att

följa detta bildmaterials historia i detalj. Som ett extremt exempel på illustrationsmaterialets ålder, kan dock nämnas, att det stora träsnittet vid Dominica .i. adventus möter redan i det av Jean du Pré år 1481 tryckta Verdunmissalet, ett av de första missalen, som över huvud tryckts i Paris.⁴ Slutsatsen är, att Missale Lundense rent typografiskt, med hänsyn till utstyrseln, ingalunda är originellt. Det är tryckt med det hos Hopyl sedan länge tillgängliga materialet och är en serieprodukt av den parisiska missalproduktionen. I flera andra europeiska stift ha prästerna läst mässan ur missalen med samma utstyrsel som Missale Lundense.

Liksom de flesta missalen trycktes Missale Lundense i en pergament- och en pappersupplaga. Antalet exemplar av det ena och det andra slaget är okänt. En föreställning om proportionerna får man genom bestämmelserna i Uppsala domkapitels kontrakt med Peder Hasse 1508 angående tryckningen av Missale Upsalense, där det föreskrives, att av sjuhundra missalen etthundra femtio skola tryckas på pergament.⁵ Av pergamentuppla-

¹ A. Claudin, *Histoire de l'imprimerie en France au XVe et au XVIe siècle*, 2, Paris 1901, sid. 67.

² Réserve B. 806.

³ Bibliothèque de l'Arsenal, fol. T 708.

⁴ Bibliothèque Nationale Réserve B. 942.

⁵ I. Collijn, *Sveriges Bibliografi intill år 1600*, band 1, Uppsala 1934–1938, sid. 229.

gan av Missale Lundense finnes ett exemplar kvar i Uppsala Universitetsbibliotek. Av pappersupplagan finnas däremot flera exemplar bevarade.¹ Ett av dessa förvaras nu i Bibliothèque Sainte G n vieve i Paris.² Exemplaret tillhörde på sin tid ärkebiskopen av Reims, kardinal Maurice Le Tellier,³ vars boksamling på sextontusen volymer genom testamente övergick till Sainte G n vieklostret.⁴ ännu ett pappersexemplar finnes i Paris, nämligen i Biblioth que Nationale.⁵ Detta exemplar  r av intresse, emedan det faktiskt g r att fastställa, i vilken församling det varit i bruk. Någon  gareanteckning finnes ej, men på versosidan av det första av de fyra bakre försättsbladen

finns en notis, som lyder: ”Haffuer Räf-fuestange kyrke nogen jord vtij tybber d som michil haffuer i lege aff kyrcken for ith pund smör om aarith.” Det  r här fråga om Röstånga och Tibbar d av Onsjö härad i Lunds stift, och det  r Röstånga kyrkas missale vi ha framför oss.

Bengt Strömberg

¹ Se L. Nielsen, Dansk Bibliografi 1482–1550, K benhavn og Kristiania 1919, sid. 84.

² Signum BB fol. 157 Réserve.

³ Död 1710.

⁴ Se anteckning   första p rmens insida.

⁵ Réserve B. 296.